

POSTANOWIENIE

Dnia 25 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Dariusz Zawistowski (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

SSN Grzegorz Misiurek

w sprawie z odwołania SSR M. W.
odwołanie od wytyku judykacyjnego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 25 czerwca 2020 r.,
wniosku pokrzywdzonego na postanowienie Sądu Okręgowego w K.
z dnia 29 lipca 2019 r., sygn. akt [...],

1. odracza wydanie orzeczenia,

2. przekazuje do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi Sądu Najwyższego zagadnienie prawne: Czy Sąd Apelacyjny lub Sąd Okręgowy jako Sąd odwoławczy, wytyka uchybienie właściwemu sądowi na podstawie art. 40 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 365) w składzie, w którym rozpoznawał sprawę?

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z dnia 29 lipca 2019 r. wytknął Sądowi Rejonowemu w S. oczywistą obrazę przepisów postępowania, do której doszło w toku rozpoznawania sprawy z powództwa A. P. przeciwko T. S.A. w K. o zwolnienie

zajętego przedmiotu od egzekucji (sygn. akt [...]). Sąd Okręgowy w K. rozpoznając apelację od wydanego w tej sprawie wyroku Sądu Rejonowego [...] w K. z dnia 13 grudnia 2017 r. uchylił ten wyrok i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu [...] w K. do ponownego rozpoznania wyrokiem z dnia 6 czerwca 2019 r. (sygn. akt [...]).

W odwołaniu od postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 29 lipca 2019 r. sędzieja Sądu Rejonowego w S. M. W., który orzekał w składzie jednoosobowym w sprawie [...] Sądu Rejonowego [...] w K., zarzucił, że nie rozpoznawał tej sprawy, nie doszło do oczywistej obrazy przepisów prawa i brak było jakichkolwiek podstaw do dokonania przez Sąd Okręgowy w K. wytknięcia na podstawie art. 40 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych. Wskazując na te zarzuty wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Sąd Najwyższy przy rozpoznaniu odwołania od udzielonego wytyku miał na uwadze, że postanowienie Sądu Okręgowego w K. z dnia 29 lipca 2019 r. zostało wydane niewątpliwie w ramach postępowania, w którym była rozpoznawana apelacja powoda od wyroku Sądu Rejonowego [...] w K. z dnia 13 grudnia 2017 r. (sygn. akt. [...]), wydanego przez sąd w składzie jednego sędziego. W sprawie tej orzekał sędzia M. W., który w dacie rozpoznawania apelacji przez Sąd Okręgowy w K. był sędzią Sądu Rejonowego w S.

W uzasadnieniu odwołania skarżący zwrócił uwagę na treść wyjaśnień których udzielił w piśmie z dnia 8 lipca 2019 r. adresowanym do Przewodniczącego Wydziału [...] Sądu Okręgowego w K.. Podniósł, że w jego ocenie wpływ na udzielenie wytyku miało rozpoznawanie sprawy w Sądzie Okręgowym w K. przez sędziów należących do Stowarzyszenia [...].

Analiza akt sprawy, w której orzekał Sąd Okręgowy w K. (sygn. [...]) wskazuje, że wyrok z dnia 6 czerwca 2019 r. został wydany w innym składzie niż postanowienie o udzielenie wytyku z dnia 29 lipca 2019 r. W uzasadnieniu tego postanowienia wskazano, że zostało wydane przez Sąd Okręgowy w K., jako sąd odwoławczy, na podstawie art. 40 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (tj. Dz. U. z 2018 r., poz. 23 - dalej; u.s.p.). Powyższe wskazuje, że Sąd Okręgowy w K. dokonał wykładni art. 40 § 1 u.s.p. w ten sposób, że zawarte w nim stwierdzenie, że wytyku udziela sąd apelacyjny lub

sąd okręgowy jako sąd odwoławczy oznacza, że przepis ten określa sąd jedynie w znaczeniu ustrojowo-organizacyjnym. Zasadność takiej oceny budzi poważne wątpliwości. Wobec szczątkowego charakteru regulacji zawartej w art. 40 § 1 u.s.p. wątpliwość budzi także zagadnienie w jakim składzie osobowymi w przedmiocie udzielenia wytyku orzeka sąd odwoławczy w rozumieniu art. 40 § 1 u.s.p.

Rozstrzygnięcie tych wątpliwości wymaga uwzględnienia charakteru wytyku uregulowanego w art. 40 § 1 u.s.p. W literaturze i judykaturze przeważa stanowisko, że ta instytucja ma charakter ustrojowy i odnosi się do relacji między sądami pierwszej i drugiej instancji. Postanowienie sądu drugiej instancji zawierające tzw. wytyk judykacyjny jest kierowane pod adresem sądu pierwszej instancji jako organu władzy publicznej (sądowej). W konsekwencji wytyk nie jest udzielany oznaczonemu sędziemu lub sędziom, lecz sądowi, także wówczas, gdy w sprawie orzekał sąd w składzie jednego sędziego.

Zwraca się jednak uwagę, że udzielenie wytyku sądowi niższej instancji rodzi równocześnie określone negatywne konsekwencje odnoszące się osobiście do sędziów, którzy uczestniczyli w składzie sądu. Należy do nich np. wymóg dołączenia do akt osobowych sędziego odpisu prawomocnego postanowienia zawierającego wytknięcie uchybienia (art. 40 § 3 u.s.p.). Z tego względu wytyk judykacyjny ma swoisty charakter, łącząc w istocie cechy nadzoru judykacyjnego i nadzoru o charakterze administracyjnym. Wymaga jednak podkreślenia, że na gruncie regulacji zawartej w art. 40 § 1 u.s.p. zdecydowanie przeważają rozwiązania właściwe dla nadzoru judykacyjnego. Wytyku udziela sąd apelacyjny lub sąd okręgowy jako sąd odwoławczy, co wskazuje jednoznacznie na możliwość wytknięcia uchybienia sądowi niższej instancji jedynie w postępowaniu o charakterze procesowym, stwarzający gwarancje niezawisłości przy orzekaniu w przedmiocie wytyku. Artykuł 40 § 1 u.s.p. stanowi jednocześnie, że wytyk może być udzielony w razie stwierdzenia oczywistej obrazy przepisów przy rozpoznawaniu sprawy przez sąd odwoławczy, co oznacza, że wytknięcie uchybienia następuje w toku instancji i podkreśla ścisły związek postępowania, w którym sąd odwoławczy wytyka uchybienie sądowi niższej instancji z postępowaniem prowadzonym przez sąd drugiej instancji.

Wytyk nie jest udzielany w odrębnym postępowaniu, pozostającym poza tokiem instancji, chociaż podjęcie czynności w celu udzielenia wytyku wymaga dokonania przez sąd odwoławczy z urzędu określonych dodatkowych czynności. Te czynności są prowadzone w ramach postępowania toczącego się na skutek wniesienia środka odwoławczego. Artykuł 40 § 1 w obecnie obowiązującym brzmieniu stanowi, że przed wytknięciem uchybienia poucza się sędziego o możliwości złożenia wyjaśnień na piśmie w terminie siedmiu dni. Stanowi to gwarancję realizacji prawa do wysłuchania stanowiącego jedną z fundamentalnych zasad obowiązujących w postępowaniu prowadzonym przez sąd. Aktualnie obowiązujące przepisy przewidują także wprost prawo do wniesienia odwołania od postanowienia, w którym udzielono wytyku. Te rozwiązania wzmacniają niewątpliwie argumentację na rzecz stanowiska, że postępowanie prowadzone na podstawie art. 40 § 1 u.s.p. ma charakter procesowy.

Za taką oceną przemawia również stanowisko przyjęte przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 5 lipca 2018 r., I CO 64/18 (OSNC 2019, nr 2, poz. 23), w którym Sąd Najwyższy uznał, że rozpoznanie odwołań od postanowień o udzieleniu wytyku następuje przy zastosowaniu przepisów o postępowaniu zażaleniowym.

Przytoczone wyżej uwagi wskazują, że postępowanie dotyczące udzielenia wytyku na podstawie art. 40 § 1 u.s.p. pozostaje w ścisłym związku z postępowaniem w sprawie prowadzonym przez sąd odwoławczy, a jego charakter wykazuje wiele podobieństw z postępowaniem procesowym mimo braku odesłania w art. 40 § 1 u.s.p. do odpowiedniego stosowania przepisów postępowania. Uwzględniając powyższe wydaje się, że art. 40 § 1 u.s.p. określając jaki sąd w znaczeniu ustrojowym udziela wytyku stanowi równocześnie regulację o charakterze procesowym określającą skład sądu orzekającego w przedmiocie udzielenia wytyku. Stwierdzenie, że wytyku udziela sąd nadrzędny jako sąd odwoławczy nakazuje przyjąć, że sąd ten orzeka w takim samym składzie, jak sąd, który rozpoznał środek odwoławczy. Nie przesądza to jednak czy we właściwym składzie sądu powinni zasiadać ci sami sędziowie, którzy wydali orzeczenie kończące postępowanie odwoławcze. Wydaje się, że powinno być to zasadą,

skoro art. 40 § 1 u.s.p. stanowi, że wytknięcia uchybienia może dokonać sąd działający jako sąd odwoławczy. Należy zwrócić uwagę także na przesłankę udzielenia wytyku, którą stanowi oczywiste naruszenie przepisów. Oceny pod tym kątem dokonuje się biorąc pod uwagę rodzaj i stopień naruszenia przepisów, które stwierdził sąd odwoławczy. Nie powinno budzić wątpliwości, że pełną wiedzę w tym zakresie mają ci sędziowie, którzy orzekali w sprawie po rozpoznaniu środka odwoławczego. Orzekanie przez sędziów stanowi najdalej idącą gwarancję wydania prawidłowego orzeczeń przedmiocie wytyku. Taka obsada sądu realizuje wynikający z art. 45 ust. 1 Konstytucji wymóg rozpoznania sprawy przez sąd właściwy. Wydaje się zatem, że zmiana personalna w składzie sądu orzekającego w przedmiocie wytyku możliwa jedynie w przypadku, gdy nie jest możliwe orzekanie przez tych samych sędziów, lub orzekanie przez nich w tym samym składzie jest poważnie utrudnione z uwagi na obiektywne przeszkody np. długotrwałą chorobę sędziego. Wyjaśnienie wątpliwości w tym zakresie, wynikających z nieprecyzyjnej i szcątkowej regulacji ustawowej dotyczącej tzw. wytyku judykacyjnego, jest szczególnie istotne z uwagi na znaczenie prawidłowej wykładni przepisów o charakterze ustrojowym dla funkcjonowania władzy sądowniczej. Właściwe stosowanie przepisów ustawowych dotyczących wytyku judykacyjnego ma także poważny wpływ dla zapewnienia niezawisłości sędziowskiej.

Wymaga odnotowania, że rozdzielenie chwili orzekania w przedmiocie środka odwoławczego i orzekania w przedmiocie udzielenia wytyku nie jest przypadkiem zupełnie odosobnionym z punktu widzenia potrzeby dokonania oceny przesłanek i motywów, którymi kierował się sąd meriti. Taka sytuacja występuje np. w przypadku rozpoznawania wniosku o dokonanie wykładni wyroku (art. 352 k.p.c.). Wykładni wyroku dokonuje sąd, który wydał wyrok. Wykładnia tego przepisu nie ogranicza się do wskazania właściwości sądu i składu w rozumieniu przepisów postępowania. Na gruncie regulacji zawarte art. 352 k.p.c. w literaturze prezentowane jest stanowisko, że wykładni wyroku powinien dokonać sąd w takim samym składzie osobowym jak sąd, który wydał ten wyrok, chociaż dokonanie wykładni wyroku nie jest ograniczone żadnym terminem. Zasada orzekania w przedmiocie wytyku przez ten sam sąd, który rozpoznaje środek odwoławczy byłaby uzasadniona tym bardziej, że wytknięcie uchybienia powinno nastąpić

w związku z rozpoznawaniem środka odwoławczego i powinno zapaść w czasie przewidzianym dla rozpoznania środka odwoławczego.

jw